

DESIGN BY ALREZA RAMEZANNASA

اهمیت پیمان پولی دو جانبه از منظر اقتصاد مقاومتی

(Currency Swap greement)

تاریخ انتشار: ۹۶/۰۶/۰۴

پژوهشگر: دانشمندی
"گروه اقتصاد" مدیریت پژوهش‌های خبری

کد مدرک: RE.23917

مقدمه:

با توجه به باقی ماندن تحریم های بانکی ایران و همچنین نوسانات قیمت ارز به خصوص دلار، پیمان های پولی دوجانبه می تواند راه حلی برای مقابله با تحریم های بانکی و تسهیل در نقل و انتقالات ارزی، بین ایران و کشورهای دیگر باشد. لذا با توجه به اهمیت موضوع، گزارشی در این خصوص در پژوهش معاونت سیاسی فراهم شده است که تجمیعی از مصاحبه های پژوهشی، نشست و گزارش های اقتصادی است. این گزارش می تواند ضرورت توجه به این موضوع را برای ما روشن سازد و دستمایه مناسبی برای برنامه های خبری قرار گیرد. همچنین قرار است در شماره بعدی، نگاهی به دلایل کارشناسان بانک مرکزی به چرایی عدم موفقیت دولت در بستن پیمانهای دوجانبه، داشته باشیم.

پیمان پولی دوجانبه، روشی در پرداخت های بین المللی است که در آن به جای استفاده از یک ارز واحد جهانروا (همچون دلار و یورو) از دو ارز ملی کشورهای طرف معامله استفاده می گردد. در حقیقت در این روش، طرفین با حساب دقیق ارز ملی، بدون نیاز به دلار، و بدون تحمل خسارت ناشی از کاهش نرخ ارز، به مبادلات اقتصادی می پردازند. به واسطه این روش، امکان ردیابی پرداخت های بین المللی توسط سیستم مالی و امنیتی کشورهای دیگر (همچون آمریکا) امکان پذیر نبوده و بنابراین آمریکا به سادگی نمی تواند در این زمینه از حربه تحریم استفاده کند. (تحریم های بانکی و مالی اصلی ترین و موثرترین بخش از تحریم های آمریکا علیه ایران است)

پیمان پولی دو جانبه چیست؟

در صورت افت ارزش پول ملی کشور مقابل، کشور ما متضرر نخواهد شد، چرا که مبنای محاسبات برای پرداخت ها، می تواند ارز پایداری مانند یورو باشد و مثلاً کشور روسیه معادل یک میلیون یورو، به ما روبل پرداخت کند.

پیمان پولی دوجانبه جنبه ذخیره ارزی ندارد، بلکه راهکاری برای مبادلات تجاری بین دو کشور است تا گردش کالا و خدمات، به آسانی انجام پذیرد. بنابراین به دلیل عدم ذخیره ارز ملی کشور مقابل، نوسان آن ارز، اثری بر ارزش دارایی های ذخیره شده ما نخواهد داشت.

تاکنون ۵۹ "پیمان پولی دوجانبه" بین کشورهای مختلف امضا شده است. در این رویکرد جدید، تجارت با استفاده از پول های محلی انجام می شود. یعنی به جای استفاده از یک پول واسط مانند دلار و یورو، از پول کشورهای مبدأ و مقصد تجارت استفاده می شود و دیگر دلار واسط تجاری نیست.

در سطح جهان، 2007 بروز بحران مالی در سال
باعث گرایش کشورهای مختلف به رویکرد جدیدی در
ساختار تجارت بین‌المللی شد

کشورهایی که قبلاً از پول‌های رایج مانند دلار و یورو در
مبادلات خود استفاده می‌کردند، روش جدیدی را
برگزیدند که به «پیمان پولی دوجانبه» معروف شده است

توجه به این راهبرد برای ایران علاوه بر اهمیت اقتصادی،
ضرورت سیاسی با توجه به تحریم‌های غرب دارد

اهمیت پیمان پولی

این اجلاس، چندین مصوبه مهم داشت که به «طرح چیانگ مای» معروف شد. امضای «پیمان های پولی دو جانبه» بین اعضا برای جلوگیری از تکرار بحران های مالی مهمترین مصوبه این طرح، بود.

اولین پیمان های پولی عمدتاً به صورت یک طرفه و بر اساس دلار آمریکا بود (غیر از پیمان چین - کره جنوبی و چین - ژاپن که از همان ابتدا با ارزش های محلی انجام می شد) در سال ۲۰۰۸ و بعد از بروز بحران مالی در غرب، ارز غالب در این پیمان ها به ارزش های ملی تبدیل شد و تسویه پرداخت های تجاری بین این کشورها نیز از طریق این ابزار در دستور کار قرار گرفت.

بسیاری از کشورها و اقتصادهای مطرح دنیا برای رهایی از سلطه دلار به چنین اقدامی روی آورده اند و تاکنون حدود ۵۰ پیمان دوجانبه پولی میان کشورهای جهان نظیر پیمان پولی چین و ژاپن، استرالیا و کره جنوبی، چین و هند، برزیل و آرژانتین، ژاپن و هند و ... منعقد شده که در راس آنها چین با ۲۹ پیمان پولی قرار دارد؛ ژاپن و کره جنوبی نیز به ترتیب با ۹ و ۵ پیمان پولی در جایگاه دوم و سوم قرار دارند.

تبدیل شدن دلار به پول تجارت بین الملل و کاهش ارزش دلار به طور مستمر، باعث بروز واکنش های گوناگون در قسمت های مختلف جهان به ویژه کشورهای شرق آسیا شد. در سال ۲۰۰۰، این کشورها در شهر چیانگ مای تایلند، اجلاسی برای بررسی راهکارهای پیش رو برگزار کردند.

اولین پیمان پولی دو جانبه در تاریخ ۶ دسامبر ۲۰۰۱، بین بانک های مرکزی چین و تایلند در قالب طرح چیانگ مای امضا شد و تا سال ۲۰۰۳، تمامی کشورهای آسه آن + ۳ چنین پیمان هایی را به صورت دوجه دو امضا کردند.

فلاش کشورهای آسه آن + ۳، حذف دلار و یورو از مبادلات تجاری نبوده است، بلکه آنها به منظور مقاوم سازی و تنوع گرایی در روش های پرداخت بین المللی، چنین ابزاری را ایجاد کردند تا نقش پول های ملی را در تجارت تقویت کنند. لذا این ابزار (پیمان دوجانبه پولی) مکمل استفاده از دلار و یورو در تجارت خارجی است و نه جایگزین آن.

روند آغاز پیمان پولی در جهان

**در این قرارداد برای
طرفین کف و سقفی تعیین
شده بود که بر آن اساس
اعضا از ارز واسط استفاده
می کردند.**

**تاریخچه پیمان دوجانبه
پولی در ایران بسیار
قدیمی است چرا که در
سال ۱۳۵۰ ایران با چین
قرارداد دوجانبه‌ای داشت
که مبنای آن ریال بود.**

روند آغاز پیمان پولی در ایران قبل از انقلاب

در ایران موضوع پیمان های پولی دو جانبه به طور جدی از اواسط سال ۹۳ کلید خورد.

مذاکرات بین بانک مرکزی دو کشور برای برقرار این پیمان ادامه داشت اما نتایج مشخصی در برداشت و اتمام خاصی در جهت عملیاتی شدن این پیمان تاکنون (مهر ۹۶) پهناده است.

زمانی که اسدالله عسگر اولادی رئیس اتاق بازرگانی مشترک ایران و روسیه از احتمال جایگزین شدن روبل به جای دلار در مبادلات تجاری دو کشور خبر داد.

در هنگام بررسی لایحه برنامه ششم توسعه نمایندگان مجلس ماده ۱۴ این لایحه را تصویب نمودند.

به موجب مصوبه مجلس، وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است نسبت به انعقاد پیمان های دو جانبه و چند جانبه و همچنین پیمان های پولی دو جانبه با کشورهای طرف تجاری و هدف به ویژه کشورهای منطقه اقدام کند.

ابلاغ سیاست های کلی برنامه توسعه ششم از سوی مقام معظم رهبری که در بند ۴ آن به صراحت آمده است: «انعقاد پیمان های پولی دو و چند جانبه با کشورهای طرف تجارت در چارچوب بندهای ۱۰، ۱۱ و ۱۲ سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی در دستور کار قرار گیرد»

روند آغاز پیمان پولی در ایران بعد از انقلاب

موضوع پیمان‌های پولی دو جانبه در ایران با تشدید تحریم‌های بانکی و خصوصاً تحریم بانک مرکزی ایران مطرح شد. در این رابطه کارگروهی در بانک مرکزی تشکیل و طرح اولیه‌ای در این خصوص تنظیم و مقررات ارزی مورد نیاز در این رابطه تدوین و به سیستم بانکی کشور ابلاغ گردید. ناگفته نماند که اجرای این پیمان‌های پولی ویژه شرایط تحریم نبوده و تأثیرات زیادی بر جایگاه پول ملی، کاهش ریسک ناشی از نوسانات ارزی، توسعه تجارت دوجانبه و مانند آن دارد؛ لذا در شرایط غیر تحریمی هم باید پیمانهای پولی با شرکای تجاری پیگیری شود.

پیگیری اجرایی شدن این ایده را تبدیل به نوعی تکلیف قانونی می‌کند. بررسی شاخص‌ها و ملاحظات اقتصادی و تجربه سایر کشورها، بیان می‌دارد که برای اجرایی شدن پیمان‌های پولی دو جانبه با کشورهای طرف تجاری، لازم است ابتدا «قانون استفاده از ارزهای محلی برای تجارت فرامرزی» موسوم به پیمان پولی دو جانبه در مجلس شورای اسلامی تصویب شده و راهبردها و سازوکارهای اجرایی کردن این پیمان‌ها توسط دستگاه‌های مرتبط (بانک مرکزی، وزارت خارجه، وزارت نفت و ...) استخراج و عملیاتی شود.

رویکرد ایران در قبال پیمان پولی

لذا در شرایط غیر تحریمی هم باید پیمانهای پولی با شرکای تجاری ایران امضا شده و پیگیری شود. این پیمانهای پولی می تواند یکی از محوری ترین اقدامات در راستای پیاده سازی سیاست های اقتصاد مقاومتی در حوزه تبادلات بانکی خارجی کشور باشد.

اجرای این پیمان های پولی ویژه شرایط تحریم نبوده و تأثیرات زیادی بر جایگاه پول ملی، کاهش ریسک ناشی از نوسانات ارزی، توسعه تجارت دوجانبه و مانند آن دارد.

آبان سال ۹۳ مرکز پژوهش های مجلس در گزارشی با عنوان " بررسی ضرورت و امکان انعقاد پیمان پولی دوجانبه " را با داوری دکتر فرهاد نیلی رئیس پژوهشکده پولی و بانکی و مشاور رئیس کل بانک مرکزی منتشر نمود.

گزارش مرکز پژوهش های مجلس درباره پیمان پولی

حذف مصوبه پیمان پولی دوجانبه در مجلس

نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در تیر ۹۵ برای تأمین نظر شورای نگهبان درباره لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، ماده‌ای را حذف کردند که در راستای بند ۴ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه به لایحه دولت الحاق شده بود. ماده الحاقی یک: «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است با هماهنگی وزارت امور خارجه و همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، نیرو، نفت و صنعت، معدن و تجارت، با کشورهای عمده طرف تجاری ایران، زمینه انعقاد پیمان پولی دوجانبه یا چندجانبه را فراهم آورد و شرایط را برای استفاده از پول‌های ملی هموار نماید». الحاق این ماده به این دلیل ضرورت دارد که با انعقاد پیمان‌های پولی دو و چندجانبه، وابستگی کشور به ارزهای واسط مانند دلار به کاهش پیدا می‌کند و تجارت میان ایران و طرف‌های تجاری اصلی، با بکارگیری پولهای ملی انجام خواهد شد. ورود ایران به چنین پیمان‌هایی نه تنها کشور را در مقابل تحریم دلار بیمه می‌کند، بلکه گام مهمی در راستای پیاده‌سازی سیاستهای اقتصاد مقاومتی در حوزه بانکداری خارجی برداشته خواهد شد. خلا قانونی در این خصوص باعث شد تا مجلس محترم این ماده به احکام دائمی برنامه‌های توسعه اضافه نماید. اما روز یکشنبه تحت عنوان برطرف کردن ایرادات شورای نگهبان، این ماده الحاقی حذف شد. در صورتی که ایراد شورای نگهبان ناظر به این ماده الحاقی نبوده است.

ایراد شورای نگهبان به این لایحه این بود: «اصلاحات و الحاقاتی که در متن لایحه تقدیمی دولت توسط مجلس به عمل آمده کلاً در ۵۰ ماده به تصویب رسیده است با عنایت به اینکه قریب به ۷۰ ماده به‌عنوان مواد الحاقی به آن افزوده شده» و لایحه دولت با مصوبه مجلس ماهیتاً اختلاف فاحش پیدا کرده است. ظاهراً نمایندگان محترم مجلس برای رفع این «ایراد شکلی»، تصمیم به حذف برخی مفاد الحاقی باهدف کاهش تعداد آن‌ها گرفته‌اند و ماده الحاقی مربوط به پیمان پولی نیز قربانی این تصمیم شده است. حال آنکه نمایندگان محترم با این اقدام خود، لایحه را در تضاد با سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه که در تاریخ نهم تیرماه ۹۴ از سوی رهبر معظم انقلاب ابلاغ شد، قرار داده‌اند. در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در حوزه بانکداری خارجی که یکی از نقاط آسیب‌پذیری اصلی کشور است، شورای نگهبان می‌تواند با استناد به اصل ۵۷ قانون اساسی و نظر به ابلاغیه ۹۴/۴/۹ رهبر انقلاب، «لایحه تنظیم برخی احکام برنامه‌های توسعه کشور» را به دلیل «ابهام» ناشی از «عدم اعمال سیاست‌های کلی»، برای اصلاح مجدد به مجلس عودت نماید.

لیست کشورهای دارای اولویت برای پیمان پولی دوجانبه با ایران

سقف مقداری به عنوان اولین مولفه، بیانگر تجارت متعادل با کشور طرف قرارداد است.

اولویت	نام کشور	سقف تسویه دوجانبه	تجربه پیمان پولی
۱.	چین	۹،۶۶۳ میلیون دلار	داره
۲.	هند	۴،۳۱۰ میلیون دلار	داره
۳.	کره	۳،۸۵۵ میلیون دلار	داره
۴.	ترکیه	۳،۶۴۶ میلیون دلار	داره
۵.	امارات	۳،۶۲۷ میلیون دلار	داره
۶.	تایوان	۶۳۶ میلیون دلار	داره
۷.	پاکستان	۳۲۰ میلیون دلار	داره
۸.	روسیه	۳۱۶ میلیون دلار	داره

بر اساس آمار تجارت خارجی
ایران در سال ۲۰۱۵؛
چنانچه ایران با ۷ کشور پیمان
پولی امضا می کرد.

چین (سقف):
معادل ۱۶
میلیارد دلار)

ترکیه (سقف):
معادل ۶/۳
میلیارد)

روسیه (سقف):
معادل ۲۳۹
میلیون)

هند (سقف):
معادل ۱/۴
میلیارد)

تایوان (سقف):
معادل ۳۳۶
میلیون،

ژاپن (سقف):
معادل ۲۸۷
میلیون)

کره جنوبی (سقف):
معادل ۳/۲
میلیارد)

این امکان وجود خواهد داشت که
بیش از ۶۰٪ از کل واردات کشور
به صورت دوجانبه تسویه شود و
نیازی به ارزهای واسط مانند دلار
و یورو نباشد. در گام های تکمیلی و
با بکارگیری پیمان چندجانبه، این
امکان وجود خواهد داشت که تا
سقف ۸۰ درصد از حجم تجارت
کشور از طریق این سازوکار تسویه
شود.

ظرفیت پیمان پولی دوجانبه در اقتصاد ایران

پیمان پولی
دوجانبه راهکار
شکست تحریم بانکی

پیمان های پولی دوجانبه
و بهبود شاخص های
مقاومت اقتصادی کشور

پیمان دوجانبه پولی ابزاری
برای مقابله با اثرات
نامطلوب افزایش قیمت دلار

مقاوم سازی در روش های پرداخت بین
المللی و کاهش پوشش ریسک مبادلات
اقتصادی

پیمان دوجانبه پولی ابزاری برای مقابله با تورم

پیمان دوجانبه پولی ابزاری برای مقابله با تحریم

کارکردهای پیمان پولی دو جانبه در اقتصاد ایران

پیمان دوجانبه پولی ابزاری برای مقابله با تحریم:

کشور ما از سال ۲۰۰۸ با تحریم چرخه دلار (U-Turn از سوی آمریکا مواجه و عملاً دلار از مبادلات خارجی ایران حذف شد. با توجه به امکان تحریم مجدد آمریکا در آینده، عاقلانه ترین اقدام این که وابستگی خود را به این نظام کاهش دهیم و دلار را از مبادلات خود حذف کرده و مسیر تحریم را برای دشمن مسدود کنیم. همچنین با توجه به جهت گیری جهانی به سمت کاهش وابستگی کشورهای جهان به دلار و حذف آن از مبادلات در روند کلان پرداخت های بین المللی نباید رشد مقطعی دلار در مقاطع مختلف زمانی را دلیلی برای قدرتمندی آن در طولانی مدت تلقی کنیم.

پیمان دوجانبه پولی ابزاری برای مقابله با تورم:

یکی از مشکلات اقتصاد ایران، افزایش چشمگیر قیمت ارز، به ویژه دلار امریکا است. یکی از آسان ترین ابزاری که بانک مرکزی می تواند از طریق آن با افزایش قیمت دلار به دلیل افزایش قیمت های جهانی در مبادلات خارجی مقابله کند و از تأثیرات تورمی آن بکاهد، استفاده از پیمان های پولی دوجانبه با کشورهایی است که روابط تجاری بیشتری با ایران دارند لذا ایران می تواند در میان مدت، با کشورهای اصلی طرف تجاری خود پیمان پولی ببندد تا بتواند ۸۰ درصد از مبادلات خود را بدون نیاز به دلار و یورو انجام دهد در شرایط پس از برجام که همچنان امکان استفاده از نظام پرداخت دلار برای ایران وجود ندارد، بهترین فرصت برای انعقاد پیمان های پولی

کارکردهای پیمان پولی دو جانبه در اقتصاد ایران

پیمان های پولی دوجانبه و بهبود شاخص های مقاومت اقتصادی کشور:

پیمان های پولی دوجانبه ، تأثیرات زیادی بر جایگاه پول ملی، کاهش ریسک ناشی از نوسانات ارزی، توسعه تجارت دوجانبه و مانند آن دارد. به نظر می رسد در راستای تحقق اهداف و سیاست های کشور در حوزه اقتصاد مقاومتی و همچنین با هدف بهبود شاخص های مقاومت اقتصادی کشور با رویکرد درون زا و برون گرا این موضوع باید با جدیت دنبال شود.

پیمان دوجانبه پولی ابزاری برای مقابله با اثرات نامطلوب افزایش قیمت دلار: پس از پیروزی ترامپ و پافشاری برای بازگرداندن سرمایه ها به ایالات متحده، و احتمال قدرتمند شدن دلار در مقایسه با سایر ارزها در کوتاه مدت و افزایش نرخ ارز در ایران به دلیل افزایش تقاضا از یک سو و افزایش نقدینگی و بحران سیستم بانکی کشور از سوی دیگر هنگامی که بازار ارز روند افزایشی به خود بگیرد، پس از گذشتن از حد مشخصی از بازده قیمت ارز، یک تورم افسارگسیخته در بازار ارز و کالا ایجاد خواهد شد. لذا با توجه به پیش رو بودن انتخابات ریاست جمهوری و انتظارات تورمی سال آینده و از سویی رویکردهای دولت ترامپ، اگر نسبت به انعقاد پیمان های دو جانبه پولی اقدام گردد، انتظار می رود بخشی از آثار افزایش جهانی ارز بر اقتصاد ایران کم اثرتر شود.

کارکردهای پیمان پولی دو جانبه در اقتصاد ایران

مقاوم سازی در روش های پرداخت بین المللی و کاهش پوشش ریسک مبادلات اقتصادی:
این عامل موجب کاهش وابستگی به دلار و یورو و در پی آن کاهش مشکلات تحریم بانکی و دوری از بحران های مالی از سوی نظام سلطه و موارد زیر را موجب خواهد شد.

پیمان پولی دو جانبه راهکار شکست تحریم بانکی:
یکی از مهمترین راهکارهای کنونی مقابله با کاهش اثر تحریم های بانکی پیمان پولی دو و چند جانبه است از آنجا که جمهوری اسلامی ایران به عنوان کشوری که همواره از ابتدای انقلاب اسلامی تحت تحریم های پولی و بانکی و مالی بوده است لذا بیش از سایر کشورها بایستی به پیمان دو جانبه و چند جانبه تمایل نشان دهد.

کارکردهای پیمان پولی دو جانبه در اقتصاد ایران

همگامی با کشورها در بانکداری خارجی

* بین المللی کردن پول ملی
* افزایش تاب آوری اقتصادی (تنوع
گرایی در روظای پرداخت تجارت
خارجی

حل مشکلات داخلی

* کاهش هزینه انتقال ارز
* کاهش نوسانات نرخ ارز
(کاهش تقاضا برای دلار)
* کاهش مشکلات تحریم بانکی

بررسی پیمان پولی دو جانبه از نگاه داخلی و خارجی

مساله کاهش هزينه تبادل ارز

مشکل مدیریت نوسانات نرخ ارز

مشکل آزادسازی ارز (تحریم بانکی)

مشکل انتقال ارز (تحریم بانکی)

حل مشکلات داخلی

کشورهای متعددی از پیمان پولی دو جانبه استفاده می کنند: کشورهای پیشرفته مانند سوئیس و کمتر توسعه یافته مانند بلاروس

روند توسعه پیمان ها در سال های اخیر شدت یافته است. تاکنون ۵۹ پیمان پولی دو جانبه بین ۴۱ کشور امضاء شده است

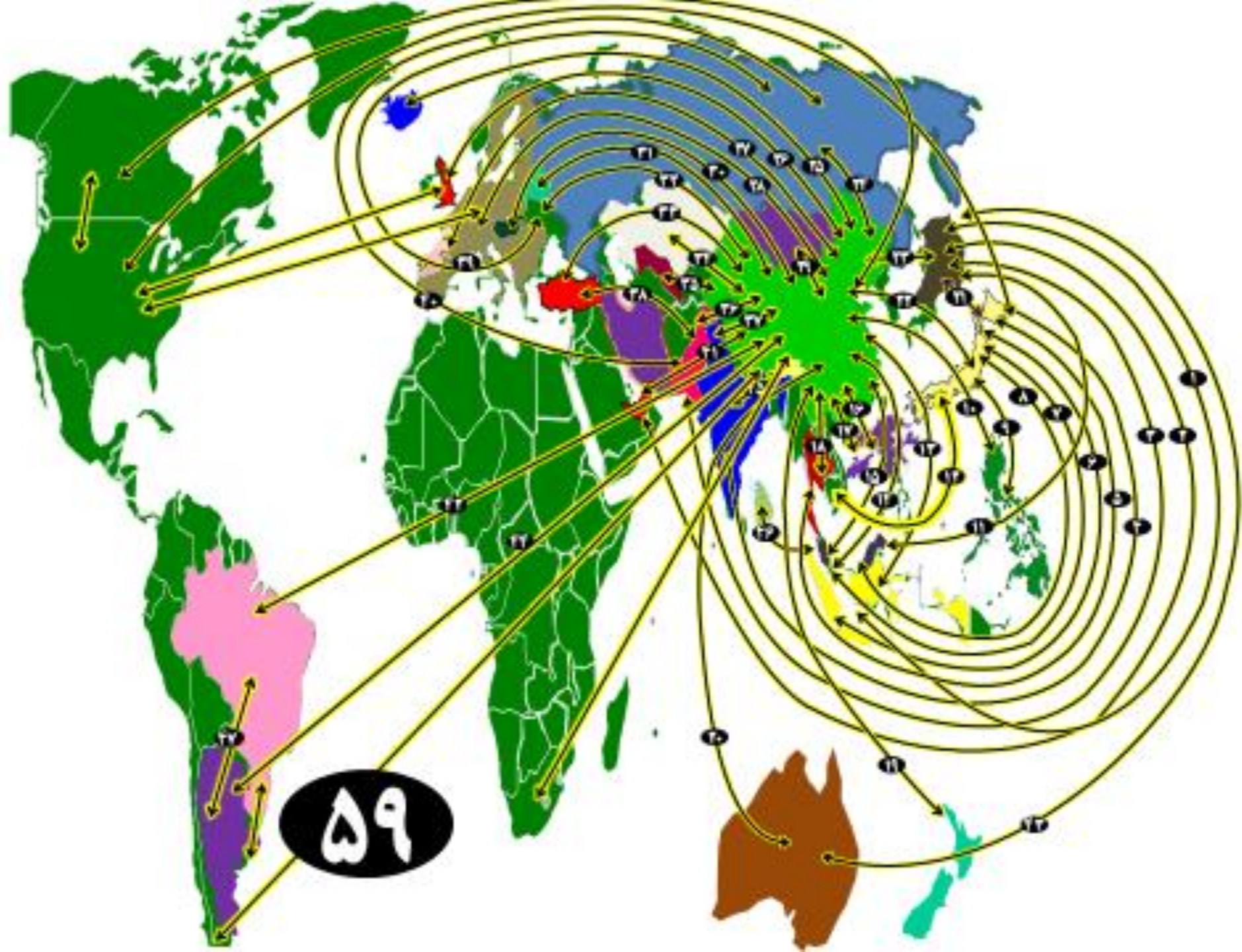
لیبر ترکیه در جایگاه ۱۶ از ارزهای پر استفاده در جهان قرار گرفته و رتبه اول منطقه را نیز به خود اختصاص داده است. در افق ۱۴۰۴، ریال ایران باید در منطقه جایگاه مناسبی داشته باشد.

پیمان های پولی بدون حضور ایران آغاز شده و توسعه یافته اند. کشورها در تلاشند "سیاست تنوع گرایی" در روش های پرداخت خارجی را رعایت کنند

همگامی با رویکردهای جهانی

کاربردهای عمده درآمدهای ارزی

تسویه تجاری

ذخیره ارزی

پیمان پولی
دو جانبه
%۵۵

یورویی
%۱۵

تراکنش
های دلاری
%۳۰

استفاده از پیمان پولی برای ذخایر
ارزی توصیه نمی گردد.

حوزه عمل

هدف اصلی از پیمان‌های تجاری تسهیل تجارت بین دو طرف است که در مرحله اول پول ثالث مورد استفاده در تجارت بین دو کشور را از بین می‌برد؛ در حالی که تحریم‌های تجاری به وسیله ابزارهایی صورت می‌گیرند که خارج از حیطه انگیزه این پیمان‌ها است. این ابزارها عمدتاً روابط کارگزاری بین کشورها که شالوده اصلی تجارت است را مورد هدف قرار می‌دهند. به تعبیری دیگر در بستر یک تحلیل هزینه-فایده عمده کشورها انگیزه‌ای برای ادامه روابطی که تحریم‌ها را با محدودیت مواجه می‌کند با کشور تحریم‌شده ندارند؛ بنابراین تا زمانی که یک پیمان تجاری نتیجه برد-برد نداشته باشد، تداوم آن امکان‌پذیر نیست.

کارشناسان معتقدند یک تفاوت کلی بین ابزار مورد نیاز برای رفع محدودیت‌های تجاری ناشی از تحریم‌ها و اهداف پیمان‌های تجاری وجود دارد که باعث می‌شود این پیمان‌ها در شکستن تحریم‌ها شکست بخورند

برخی پیمان‌های دو جانبه
ابزاری برای مقابله با
تحریم‌های اقتصادی و
محدودیت‌های تجاری که بین
کشورهای مختلف وجود
دارند، تلقی می‌کنند

کارشناسان استفاده از این پیمان‌های
همکاری را ابزار مفیدی برای مقابله با
محدودیت‌های تجاری نمی‌دانند

ناکار آیی پیمان پولی دو جانبه

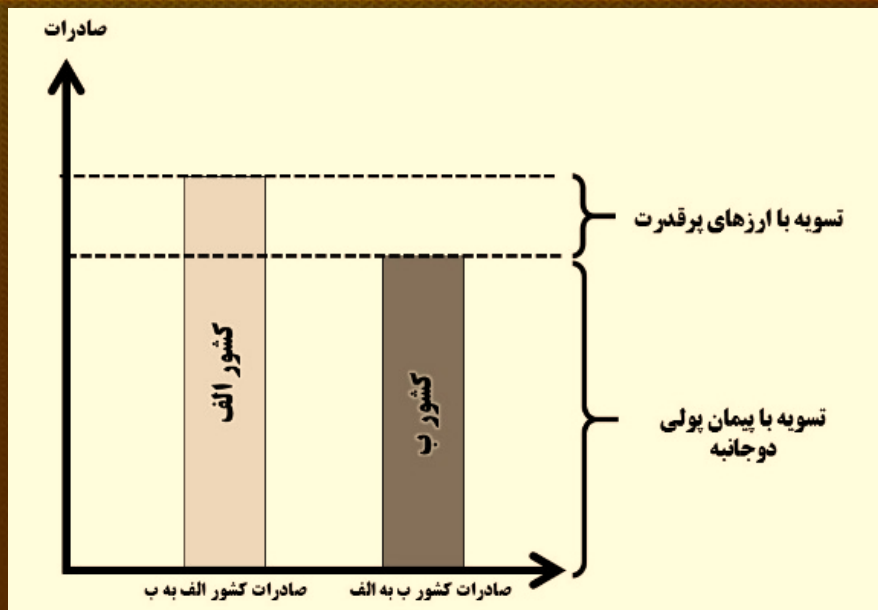
۱- مازاد حسابها چگونه تسویه شود؟ یا به بیان دیگر، آیا برای اجرای پیمان دوجانبه، نیاز به تعادل تجاری داریم؟

کشور چین به عنوان اقتصاد دوم جهان تاکنون با ۴۱ کشور پیمان پولی "دوجانبه" امضاء کرده است که با هیچ کدام از آنها تعادل تجاری ندارد. چگونه چین توانسته است بدون تعادل تجاری، پیمانهای پولی خود را به صورت دوجانبه مدیریت نماید؟

پیمان پولی جایگزین مطلق روشهای موجود نیست، بلکه به عنوان ابزاری مکمل در کنار روشهای موجود عمل می کند. فرض کنید واردات ایران از ترکیه ۷۰ واحد پولی و صادرات ایران به ترکیه ۱۰۰ واحد است. در ادبیات پیمانهای پولی، تا سقف عدد کمتر در تجارت می توان از پیمان پولی "دوجانبه" استفاده کرد. در مثال فوق، تا سقف ۷۰ واحد از پیمان پولی استفاده می شود و مازاد بر آن (۳۰ واحد) با بکارگیری روشهای مرسوم مانند دلار و یورو تسویه می شود. لذا پیمان پولی "دوجانبه" دارای مانده قابل توجهی نیست که بخواهد در انتهای دوره تسویه شود.

۲- آیا با افت ارزش پول ملی کشور مقابل، بانک مرکزی ایران متضرر نمی شود؟

در پیمان پولی دوجانبه، عملیات حسابداری، قراردادهای و صدور پیش فاکتور بر اساس یک یا سبدهی از ارزها انتخاب می شود. فرض کنیم که عملیات حسابداری بر اساس ارز یورو انجام می شود. در این حالت، اگر پول ملی یک کشور دچار افت ارزش شود، کشور مقابل متضرر نمی شود؛ چرا که اعتبار کشور مبدا در کشور مقصد (و برعکس) بصورت "معادل یورو" بوده است و نه به پول ملی کشور مقصد.

نقدهای وارده به پیمان های پولی دوجانبه

جمع بندی

پیمان های پولی دوجانبه و چند جانبه طی سال های اخیر در جهان با اقبال فراوانی روبرو شده است. در واقع این نوع پیمان ها یکی از ابزارهای کشورهای برای رهایی از سلطه ارزهایی است که استقلال اقتصادی و گاه سیاسی آن ها را به چالش می کشند. به طور کلی پیمان های دوجانبه ارزی، ابزار تقویت کننده ارزهای ملی و به عنوان ابزاری در برابر هژمونی دلار و سلطه امریکا در تجارت و اقتصاد بین المللی استفاده می شود. اهمیت این پیمان ها برای جمهوری اسلامی ایران که همواره در معرض تهدید برخی کشورها قرارداد بسیار بالا می باشد از جمله معایب استفاده از ارز غالب و مسلط (نظیر دلار و یورو) در مبادلات تجاری تسلط آمریکا بر اقتصاد کشورها است. چرا که تداوم کاربرد دلار امریکا یا یورو اروپا در مبادلات تجاری، در صورت تحریم امریکا یا اتحادیه اروپا، اقتصاد کشور استفاده کننده را با مشکلات متعددی مواجه و به اقتصاد آنها لطمه وارد می کند. تشدید و تسهیل خروج پول و سرمایه از کشورها توسط ثروتمندان از جمله دیگر آثار استفاده از ارز مسلط میباشد.

در کشور ما نیز خصوصاً پس از محدودیت هایی که در قالب تحریم های سال های اخیر از سوی برخی کشورهای غربی علیه مرادوات پولی و تجاری ایران اعمال شد، استفاده از ظرفیت های فراوان پیمان های پولی دو و چند جانبه همواره بایستی مورد توجه کارشناسان و مسئولان قرار گیرد. بدون شک با عنایت به راهبردهای اقتصاد مقاومتی، علاوه بر رعایت پیش شرط های لازم، ورود ایران به این پیمان ها نیازمند: عزم و اراده ملی، ثبات سیاست های اقتصادی، کنترل تورم، بهبود فضای کسب و کار، توسعه روابط سیاسی، افزایش تولید داخلی، متنوع نمودن صادرات و تغییر در ساختار تجارت خارجی کشور از جمله: ایجاد موازنه تجاری مناسب در تجارت خارجی، صادرات کالاهای با ارزش افزوده و دانش بنیان و فضا سازی رسانه ای است.

پایان